

การยกระดับบทบาทมหาวิทยาลัยไทยต่อการพัฒนาเมืองสู่เมืองแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

Guidelines for enhancing the role of Thai Universities to driving cities towards sustainable learning cities

วรชัย วิภูอุปโภคตร

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Vorachai Viphooparakhot

Faculty of Education, Bangkokthonburi University

E-mail: Vorachai.vin@bkkthon.ac.th

Received: November 30, 2024; Revised:, December 22, 2024; Accepted: December 27, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์บทบาทของมหาวิทยาลัยในฐานะผู้ประกอบการในการสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนต่อการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน และ (2) ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมที่เป็นตัวกลางระหว่างบทบาทของมหาวิทยาลัยและการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน การวิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 450 คน ซึ่งเป็นผู้บริหารระดับกลางและสูงจากมหาวิทยาลัยรัฐ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) ข้อมูลถูกเก็บรวบรวมผ่านแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ และวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา สถิติเชิงอนุมาน การวิเคราะห์ปัจจัย และการวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) นอกจากนี้ ยังใช้โปรแกรม AMOS ในการวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้าง (SEM) และทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลวิจัยที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของมหาวิทยาลัยในฐานะผู้ประกอบการมีอิทธิพลโดยตรงต่อการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการมีส่วนร่วมดังกล่าวมีอิทธิพลโดยตรงต่อการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน โมเดลวิจัยที่ใช้มีความเหมาะสมสูงโดยมีค่าดัชนี Goodness-of-Fit อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับ ทั้งนี้ บทบาทมหาวิทยาลัยในฐานะผู้ประกอบการสามารถส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืนผ่านการมีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อม งานวิจัยเสนอแนะให้มหาวิทยาลัยพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศนวัตกรรม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตในเมือง เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: การยกระดับบทบาทมหาวิทยาลัยไทย, สร้างการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน, การพัฒนาเมือง, เมืองแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

ABSTRACT

This study aimed to (1) analyze the role of entrepreneurial universities in promoting multi-sectorial participation for the development of sustainable learning cities and (2) investigate the causal relationships influencing participation as a mediator between the role of universities and the development of sustainable learning cities. The research employed a multi-stage sampling method to select 450 respondents who were mid- and senior-level administrators from Thai public universities. Data were collected through a five-point Likert scale questionnaire and analyzed using descriptive statistics, inferential statistics, factor analysis, and path analysis. Structural Equation Modeling (SEM) was conducted via AMOS software to assess model fit, with hypotheses tested at a 95% confidence level. The findings revealed that the role of entrepreneurial universities had a direct positive influence on multi-sectorial participation, which in turn significantly impacted the development of sustainable learning cities. The analytical model demonstrated high goodness-of-fit indices, confirming its suitability. Furthermore, the role of entrepreneurial universities was found to exert both direct and indirect positive effects on sustainable learning city development. The study recommends that universities enhance innovation ecosystems, foster stakeholder engagement, and promote lifelong learning initiatives to drive the sustainable transformation of cities into learning cities.

KEYWORDS: Enhancing the role Thai universities, Participation of stakeholders, Driving cities, Sustainable Learning City

บทนำ

การพัฒนาประเทศและการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในยุคปัจจุบัน ขับเคลื่อนด้วยความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (ทุนมนุษย์) โดยเฉพาะในประเทศไทยที่ให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมของคนในอนาคตผ่านระบบการศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพและศักยภาพของประชากรให้ตอบสนองความต้องการของประเทศในอนาคต ในขณะเดียวกัน ประเทศไทยกำลังเผชิญกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสำคัญ เช่น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสู่สังคมสูงวัย และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การขับเคลื่อน

การพัฒนาจึงต้องเสริมสร้างความเข้มแข็งของคนและพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนในทุกมิติ ดังนั้น ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 มุ่งเน้นการเพิ่มขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ และการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงระดับโลก เช่น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงด้านประชากร และสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายสร้างสมดุลและความยั่งยืนทั้งในมิติทรัพยากรมนุษย์ เมือง ระบบเศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลิตพลเมืองที่มีความรู้ ทักษะและความสามารถสอดคล้องกับความต้องการของประเทศ(สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ, 2565) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ และ นวัตกรรม ได้กำหนดนโยบายให้มหาวิทยาลัยเป็น ศูนย์กลางการเรียนรู้และนวัตกรรม สนับสนุนการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561–2580) และแผนการศึกษาแห่งชาติ (2560–2579) โดยมุ่งสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน และชุมชนในท้องถิ่น รวมถึงยกระดับบทบาท มหาวิทยาลัยในการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อ แก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมสังคมและเมือง พร้อมร่วม พัฒนาคนทุกกลุ่มในเมืองให้ตอบสนองความต้องการ ของเศรษฐกิจยุคใหม่และสร้างความยั่งยืนในระยะยาว (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2561)

เมืองแห่งการเรียนรู้ หรือ Learning City เป็นเมืองที่มีแผนและนโยบายในการส่งเสริมและ พัฒนาศักยภาพของมนุษย์อย่างยั่งยืน เมืองที่มีการใช้ ทรัพยากรจากทุกภาคส่วนอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อ สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้สำหรับประชาชนทุกคน และทุกระดับโดยมีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่มีการเรียนรู้อย่างมี คุณภาพ การส่งเสริมด้านวัฒนธรรมและการเรียนรู้ ตลอดชีวิต (Longworth, 1996) ผ่านการร่วมมือจาก หลายภาคส่วน (Kearns (2012) ซึ่งเมืองเป็นศูนย์กลาง ของการพัฒนาที่รวบรวมช่องทางในการเรียนรู้ที่มีความ หลากหลายพร้อมที่จะตอบสนองความต้องการ และสร้างแรงบันดาลใจให้กับประชาชนด้วยการ จัดสรรทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมศักยภาพการ เรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน (Facer & Buchczyk, 2019) แนวคิดเมืองแห่งการเรียนรู้สู่การพัฒนา ประเทศสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของ United Nation (2024). ในเป้าหมายข้อที่ 11 เมือง และถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน (Sustainable cities and Communities) ขับเคลื่อนหลักโดยการศึกษาที่มี คุณภาพ (Quality Education) ของเป้าหมายข้อที่ 4 ที่มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและการเรียนรู้

ตลอดชีวิต ยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการปรับปรุง ระบบการศึกษาให้ครอบคลุมมากกว่าการศึกษาใน ระบบ โดยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านการ กระจายอำนาจให้กับพื้นที่ ยกตัวอย่างความสำเร็จใน ระดับนานาชาติ เช่น เครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้ (UNESCO Global Network of Learning Cities) ที่ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของหน่วยงานท้องถิ่นในการ สร้างโอกาสการเรียนรู้ในชุมชน โดยแนวคิดนี้เกิดจาก ความจำเป็นที่ประชากรส่วนใหญ่ของโลกอาศัยอยู่ใน เขตเมือง และมีความต้องการเฉพาะที่แตกต่างกัน เมืองจึงต้องเป็นศูนย์กลางในการสร้างการศึกษาและ การเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะพื้นที่ UNESCO (2024) ได้เล็งเห็นว่าท้องถิ่นเป็นผู้มีส่วน เกี่ยวข้องสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาและได้ จัดตั้งสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตของยูเนสโก (UNESCO Institute for Lifelong Learning: UIL) จึง ได้จัดตั้งเครือข่ายระดับโลกด้านเมืองแห่งการเรียนรู้ ของยูเนสโก (The UNESCO Global Network of Learning Cities: GNLC) เพื่อช่วยรัฐบาลท้องถิ่น พัฒนากลยุทธ์ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในทุก ภาคส่วนที่เป็นรูปธรรมในการสร้างเมืองแห่งการ เรียนรู้สำหรับประชาชนทุกคนและทุกระดับโดยมี คุณลักษณะที่สำคัญ 6 ประการ คือ (1) ส่งเสริมการ เรียนรู้ตั้งแต่พื้นฐานจนถึงอุดมศึกษา (2) ส่งเสริมการ เรียนรู้ในครอบครัวและชุมชน (3) ส่งเสริมการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพในที่ทำงาน (4) ส่งเสริมการใช้ เทคโนโลยีที่ทันสมัย (5) ส่งเสริมคุณภาพและความ เป็นเลิศในการเรียนรู้ และ (6) สนับสนุนวัฒนธรรม การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเข้มแข็ง

สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์และสุชินี อัดถากร (2567) เมืองมีบทบาทสำคัญ และควรแสดงบทบาท นำในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life Long Learning : LLL) ผ่านการเชื่อมโยงกับผู้มีส่วนได้ส่วน 30 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2567 หน้า 139

เสีย (Stakeholders) ทุกกลุ่ม อาทิเช่น หน่วยงานราชการ หน่วยงานธุรกิจ สถาบันการศึกษา องค์กรภาคประชาชน องค์กรภาคประชาสังคม ฯลฯ หากเมืองสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้ผู้คนหรือพลเมืองสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้กับกิจกรรมสภาพแวดล้อมที่ใกล้เคียงและสร้างเส้นทางการเรียนรู้ กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต จะส่งผลให้เมืองๆ นั้น กลายเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning City) การสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้จึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความตระหนักรู้ และเปิดโอกาสให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดีต่อกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ

ในยุคของการเปลี่ยนแปลงใหม่ การจัดการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยไม่ได้จำกัดเพียงการสอนหรือวิจัย แต่ยังต้องตอบสนองต่อชุมชนและการพัฒนาที่ยั่งยืน ความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและทุกภาคส่วนมีความสำคัญต่อการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้และเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ (Chong Peng & Hongwei Xu, 2024) มหาวิทยาลัยต้องไม่เพียงผลิตบัณฑิตเพื่อสนองความต้องการของตลาดแรงงาน แต่ยังต้องกระตุ้นนวัตกรรมและสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจในเมืองผ่านผู้ประกอบการ สร้างงาน และยกระดับคุณภาพชีวิต (Cai & Ahmad, 2023) บทบาทมหาวิทยาลัยแห่งผู้ประกอบการ (Entrepreneurial University) คือการส่งมอบผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมผ่านการสอน การวิจัย การพาณิชย์ความรู้ และการเสริมพลังชุมชน (Abreu & Grinevich, 2024) รวมถึงการสร้างระบบนิเวศนวัตกรรมร่วมกับทุกภาคส่วนเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน (Apostol, 2022) การศึกษาเรื่องนี้สำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ลดความเหลื่อมล้ำ

ทางการศึกษา เสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขัน และสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

การยกระดับบทบาทมหาวิทยาลัยไทยต่อการพัฒนาเมืองสู่เมืองแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืนด้วยบทบาทมหาวิทยาลัยแห่งผู้ประกอบการสู่เมืองแห่งการเรียนรู้เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์และสร้างความยั่งยืนของประเทศไทย แนวทางนี้เน้นการสร้างเครือข่ายวิชาการ การวางแผนกลยุทธ์ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อพัฒนาทรัพยากรในพื้นที่ ส่งเสริมการเรียนรู้ และเสริมพลังชุมชน ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยไทยในการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ อย่างยั่งยืน โดยผลการวิจัยจะช่วยกำหนดแนวทางพัฒนากลยุทธ์และการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อบทบาทของการเป็นมหาวิทยาลัยแห่งผู้ประกอบการ การมีส่วนร่วมของภาคส่วน และการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืนมหาวิทยาลัยไทย
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมกันที่เป็นตัวกลางระหว่างตัวแปรบทบาทการยกระดับบทบาทมหาวิทยาลัยไทยต่อการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

สมมติฐาน

1. ทุกภาคส่วนที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นเชิงบวกต่อบทบาทของมหาวิทยาลัยไทยในฐานะมหาวิทยาลัยแห่งผู้ประกอบการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน
2. บทบาทของการเป็นมหาวิทยาลัยแห่งผู้ประกอบการมุ่งสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

3. บทบาทสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มีมหาวิทยาลัยไทยทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของมหาวิทยาลัยไทยกับการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ อย่างยั่งยืน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. แนวทางในการยกระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยไทยในการเป็นมหาวิทยาลัยแห่งผู้ประกอบการต่อการสร้างการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน เพื่อพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ อย่างยั่งยืน

2. การกำหนดนโยบายและกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและทุกภาคส่วนในการพัฒนาเมือง มุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งและยั่งยืน

3. สนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้ในการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดในการวิจัยแนวคิดการพัฒนามหาวิทยาลัย ซึ่งการพัฒนามหาวิทยาลัยมีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และนวัตกรรมในระดับภูมิภาคและระดับชาติ งานวิจัยจำนวนมากได้กล่าวถึงการที่มหาวิทยาลัยสามารถส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในหลากหลายมิติ ทั้งในด้านการส่งเสริมระบบนิเวศนวัตกรรม การพัฒนาผู้ประกอบการ และการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างสถาบันวิชาการกับภาคส่วนต่างๆ ในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาเมือง ใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ บทบาทของมหาวิทยาลัย การมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัย และการสนับสนุนแนวคิดเมืองแห่งการเรียนรู้ อย่างยั่งยืน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. บทบาทของมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมการพัฒนาเมืองสู่เมืองแห่งการเรียนรู้

มหาวิทยาลัยเป็นศูนย์กลางของการสร้างความรู้และนวัตกรรมที่มีบทบาทสำคัญในเศรษฐกิจและสังคมสมัยใหม่ การศึกษาโดย Apostol, S. (2022) ชี้ให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในยุโรปผ่านการสนับสนุนด้านนวัตกรรมและความรู้ แม้บางพื้นที่เผชิญความท้าทาย เช่น การลดลงของภาคอุตสาหกรรม แต่การเรียนรู้ตลอดชีวิตยังคงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นในประเทศกำลังพัฒนา มหาวิทยาลัยที่เน้นการวิจัยต่อยอดสู่การประกอบการจึงช่วยสร้างระบบนิเวศนวัตกรรม เช่น ศูนย์บ่มเพาะธุรกิจและอุทยานวิทยาศาสตร์ เสริมสร้างเศรษฐกิจระดับภูมิภาคและการพัฒนาเมืองให้เติบโตอย่างยั่งยืน บทบาทมหาวิทยาลัยแห่งผู้ประกอบการประกอบด้วย 7 ด้าน

(1) การนำองค์กรและการกำกับมหาวิทยาลัย: ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ชัดเจน พร้อมบริหารจัดการด้วยความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือในองค์กร (Bryman, 2011; Dill, 2005)

(2) ความสามารถขององค์กร: การพัฒนาบุคลากร ระบบการจัดการ และหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน รวมถึงการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของมหาวิทยาลัย (Pfeffer & Salancik, 2003; Senge, 1990)

(3) ด้านการจัดการเรียน การสอนและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการเพื่อเมืองแห่งการเรียนรู้: หลักสูตรต้องผสมผสานทฤษฎีและปฏิบัติ เน้นทักษะผู้ประกอบการ เช่น การคิดเชิงสร้างสรรค์ และการบริหารความเสี่ยง เพื่อให้นักศึกษาพัฒนาโครงการร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ (Fayolle & Gailly, 2008; Gibb, 2002)

(4) การเตรียมความพร้อมและสนับสนุนการเป็นผู้ประกอบการ: มหาวิทยาลัยควรจัดหาแหล่งทุน การให้คำปรึกษา และทรัพยากร พร้อมสร้างพื้นที่

แลกเปลี่ยนประสบการณ์และการทดลองทำธุรกิจจริง (Kirby, 2006; Pittaway & Cope, 2007)

(5) ความสัมพันธ์กับภาคส่วนภายนอกเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้: การร่วมมือกับชุมชน ธุรกิจ และหน่วยงานวิจัยช่วยให้มหาวิทยาลัยพัฒนาความรู้ และสนับสนุนการวิจัยร่วม เพื่อขับเคลื่อนเมืองสู่เมืองแห่งการเรียนรู้ (Etzkowitz & Leydesdorff, 2000; Perkmann et al., 2013)

(6) ความเป็นนานาชาติ: สร้างเครือข่ายระหว่างประเทศ หลักสูตรนานาชาติ และการรับนักศึกษาต่างชาติ เพื่อเพิ่มความหลากหลายและศักยภาพของนักศึกษาในระดับสากล (Altbach & Knight, 2007; De Wit, 2011)

(7) การวัดผลกระทบ: การประเมินผลลัพธ์ เช่น จำนวนธุรกิจที่ก่อตั้ง รายได้ และการจ้างงานใหม่ ช่วยมหาวิทยาลัยปรับปรุงกลยุทธ์การสนับสนุนผู้ประกอบการและสร้างผลกระทบที่ยั่งยืนต่อเศรษฐกิจและสังคม (Audretsch et al., 2006; Wright et al., 2007).

2. บทบาทสร้างการมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัย บทบาทของมหาวิทยาลัยไม่จำกัดเฉพาะการศึกษาและวิจัย แต่มหาวิทยาลัยยังเป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงระดับภูมิภาค งานวิจัยโดย Li et al. (2022) ระบุว่าการมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยในอุตสาหกรรมระดับภูมิภาคช่วยเร่งการพัฒนาวิทยาศาสตร์และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เศรษฐกิจภูมิภาคเติบโตอย่างมีนัยสำคัญ แม้จะมีความท้าทาย เช่น การสร้างกิจกรรมผู้ประกอบการ แต่การแก้ไขปัญหาเหล่านี้จะช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน

มหาวิทยาลัยยังมีบทบาทสำคัญในการสร้าง "ทุนมนุษย์" ซึ่ง Marozau et al. (2021) ระบุว่าเป็นตัวทำนายนายสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจในทุกๆ ระดับ ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วยปัจจัย

ประสิทธิภาพ หรือความสามารถนวัตกรรมแบบจำลอง Quadruple Helix ซึ่งเชื่อมโยงมหาวิทยาลัย รัฐบาล อุตสาหกรรม และประชาสังคม ถูก Polishchuk et al. (2021) ชี้ว่าเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาระบบนวัตกรรมระดับภูมิภาคและเสริมสร้างความยั่งยืนผ่านการวิจัย การพัฒนา และการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น

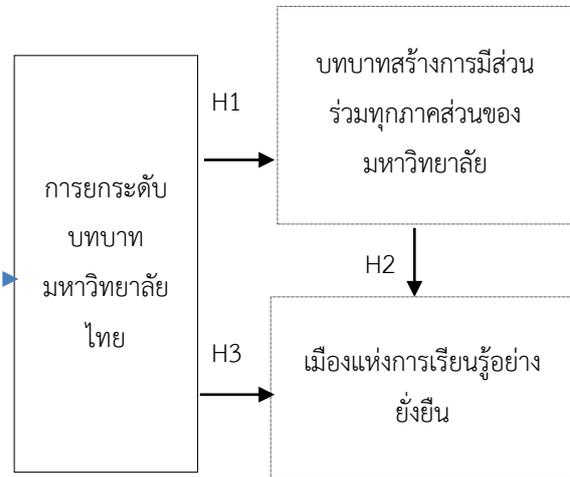
3. เมืองแห่งการเรียนรู้ แนวคิด "เมืองแห่งการเรียนรู้" (Learning Cities) ได้รับการส่งเสริมผ่านความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย กับภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยมีบทบาทสำคัญในการสร้างโครงสร้างสนับสนุนเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการเติบโตของภูมิภาค ตัวอย่างจากการศึกษา เฉลิมชัย บุญยะสิทธิ์พรหมและคณะ (2565) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของมหาวิทยาลัยเพื่อสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้ (Lifelong Learning City) เป็นโครงการระดับภูมิภาคที่มุ่งประกันสิทธิของประชาชนในการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อสังคมและการพัฒนาเศรษฐกิจ ตัวอย่างในจีนโดย Peng & Xu (2024) พบว่ามหาวิทยาลัยช่วยเพิ่มนวัตกรรมและกิจกรรมผู้ประกอบการในเมือง รวมถึงการสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจในเมืองโดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีมหาวิทยาลัยคุณภาพสูง

การพัฒนาศูนย์กลางการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยส่งผลต่อการสร้างเมืองที่มีศักยภาพแข่งขันในระดับโลก งานศึกษาในประเทศสมาชิกใหม่ของสหภาพยุโรปโดย Saha et al. (2020) ชี้ว่ามหาวิทยาลัยส่งเสริมเศรษฐกิจภูมิภาคผ่านการสนับสนุนการค้นพบทางนวัตกรรมและสร้างโอกาสทางธุรกิจ มหาวิทยาลัยเป็นหัวใจในการพัฒนาภูมิภาค ทั้งในแง่การผลิตบัณฑิต การสร้างองค์ความรู้ และการพัฒนาระบบนิเวศนวัตกรรม ความร่วมมือระดับภูมิภาค และเมืองแห่งการเรียนรู้ งานวิจัยชี้ว่า

มหาวิทยาลัยที่มีบทบาทเชิงรุกด้านการวิจัย การพัฒนา และการสร้างทุนมนุษย์ ช่วยสร้างผลกระทบ
กรอบแนวคิดวิจัย

- บทบาทของมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมการพัฒนาเมืองสู่เมืองแห่งการเรียนรู้
- 1) ด้านการนำองค์กรและการกำกับมหาวิทยาลัย
  - 2) ด้านความสามารถขององค์กร
  - 3) ด้านการจัดการเรียน การสอนและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ
  - 4) ด้านการเตรียมความพร้อมและการสนับสนุนเพื่อเป็นผู้ประกอบการ
  - 5) ด้านความสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยกับภาคส่วนภายนอกเพื่อการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้
  - 6) ด้านความเป็นนานาชาติ
  - 7) ด้านการวัดผลกระทบของมหาวิทยาลัยแก่ผู้ประกอบการ

เชิงบวกต่อเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน การศึกษา
นี้ใช้กรอบแนวคิดดังต่อไปนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรและตัวอย่างที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้จากมหาวิทยาลัยรัฐ 5 กลุ่มมหาวิทยาลัยตามประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม แบ่งผู้บริหารเป็น 2 กลุ่ม คือผู้บริหารระดับกลาง และระดับสูง จากมหาวิทยาลัยรัฐจำนวน 450 คน อ้างอิงการเก็บข้อมูลจากการใช้กลุ่มตัวอย่างจากการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง SEM โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องใช้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 10-20 เท่าของตัวแปรที่ศึกษาโดยครั้งนี้ทำการใช้ตัวแปรทั้งหมด 45 ตัวเมื่อทำการเก็บข้อมูล จะได้จาก $10 \times 45 = 450$ ชุดแบบสอบถามซึ่งการเก็บครั้งนี้ได้กลุ่มตัวอย่าง 450 ชุด (Hair, et.al. 2012) โดยเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยเป็นแบบสอบถามสร้างจากทบทวนวรรณกรรม และกำหนดผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญ 3 คน เป็นผู้ตรวจสอบความสอดคล้อง

ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ได้ค่า IOC=0.850 และ ทำการสำรวจข้อมูลเพื่อทดสอบแบบสอบถาม (Try out) 30 ชุด ได้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) = 0.901 มีความเชื่อมั่นที่ควรมีค่ามากกว่า 0.7 ตามเกณฑ์กำหนด (Nunnally & Bernstein, 1994)

เครื่องมือ

แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัย (Factor analysis) และวิเคราะห์อิทธิพลระหว่างตัวแปร (Path analysis) และประมวลผลโดยใช้สถิติ Z-test เพื่อพิสูจน์สมมติฐานที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ข้อมูลทั่วไปด้วยค่าทางสถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมานเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยและวิเคราะห์อิทธิพลระหว่างตัวแปรและประมวลผลโดยใช้สถิติ Z-test เพื่อพิสูจน์สมมติฐานด้วยโปรแกรม AMOS เพื่อวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) และเพื่อทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลการวิจัย กับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามเกณฑ์มาตรฐานดังนี้ P-Value > 0.05, GFI < 0.9, AGFI < 0.9, CFI < 0.9, RMR < 0.1 และ RMSEA < 0.1, Chi Square/df < 3

สรุปผลการวิจัย

1. ความคิดเห็นของผู้บริหารมหาวิทยาลัยต่อบทบาทของการเป็นมหาวิทยาลัยผู้ประกอบการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืนมหาวิทยาลัยไทยพบว่า บทบาทที่สำคัญที่มีความคิดเห็นมากที่สุดคือ ด้านการนำองค์กรและการกำกับมหาวิทยาลัย ($\bar{X} = 4.382$) รองลงมาเป็นบทบาทการวัดผลกระทบของมหาวิทยาลัยเชิงประกอบการ ($\bar{X} = 4.340$) และด้านการจัดการเรียน การสอนและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็น ($\bar{X} = 4.188$) และความคิดเห็นของผู้บริหารด้านการมีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในภูมิภาคในการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถขยายผลให้ครอบคลุมกลุ่มประชากรที่ด้อยโอกาส ($\bar{X} = 4.144$) รองลงมาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภูมิภาคมีความสำคัญและมีการสนับสนุนอย่างประสิทธิวิภาพมาก ($\bar{X} = 4.142$) และ มีการกระจาย

อำนาจให้กับหน่วยงานในระดับภูมิภาคส่งผลต่อการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ และมีข้อจำกัดหรืออุปสรรคใดที่ควรได้รับการแก้ไข ($\bar{X} = 4.100$) ส่วนการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้มีความคิดเห็นมากที่สุดได้แก่มหาวิทยาลัยสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในเมืองแห่งการเรียนรู้ผ่านการวิจัย การเรียนการสอน และการให้บริการวิชาการแก่สังคม ($\bar{X} = 4.262$) รองลงมาการจัดการองค์ความรู้และทรัพยากรของมหาวิทยาลัยสามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาในเมืองและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ($\bar{X} = 4.258$) และบทบาทของมหาวิทยาลัยในฐานะศูนย์กลางการเรียนรู้ควรได้รับการพัฒนาอย่างไรเพื่อเชื่อมโยงชุมชนท้องถิ่นกับการศึกษาในระบบและนอกระบบ ($\bar{X} = 4.244$)

2. ผลลัพธ์ความสัมพันธ์ของโมเดลการวัด โดยแสดงค่าความเชื่อมั่นเชิงประกอบ (Composite reliability) ที่มีค่าเกิน 0.70 ซึ่งมีความสอดคล้องกับมาตรวัด (Fornell & Larcker, 1981) ค่าของ Cronbach's alpha พบว่ามีค่าเกิน 0.70 และข้อกำหนดด้านความเที่ยงตรง (Validity test) และค่าการถ่วงน้ำหนักของปัจจัยที่ได้มาตรฐานทั้งหมดมีค่าเกิน 0.70 และมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 ซึ่งยืนยันความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Hair et al., 2012) ตารางที่ 1 แสดงค่าความแปรปรวนเฉลี่ยที่สกัดได้ (AVE) ซึ่งมีค่าเกิน 0.50 ตรงตามข้อกำหนดของความเที่ยงตรงแบบบรรจบกัน (Fornell & Larcker, 1981) ตารางที่ 1 แสดงค่าอิทธิพลระหว่างตัวแปรและค่า AVE ที่ยกกำลังสองในแนวทแยง ซึ่งค่าทั้งหมดมีค่าเกินกว่าค่าอิทธิพลระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นไปตามข้อกำหนดของความเที่ยงตรงแบบแยกแยะ (Fornell & Larcker, 1981) ดังที่ระบุความสอดคล้องของโมเดลการวัดของ Hair et al., (2012) & Kline, (1998)

ตารางที่ 1 ความน่าเชื่อถือและความเที่ยงตรง (Reliability and Convergent Validity)

ตัวแปรแฝง	ตัวแปรสังเกต	$\bar{x}$	Factor Loading	Cronbach's α	CR	AVE
บทบาท (ROLE)	ด้านการนำองค์กรและการกำกับมหาวิทยาลัย (Lead)	4.382	.747	.878	0.926	0.788
	ด้านความสามารถขององค์กร (Abi)	4.078	.870	.876		
	ด้านการจัดการเรียน การสอนและการเรียนรู้เพื่อพัฒนา	4.188	.911	.877		
	ความเป็นผู้ประกอบการ (Lean)					
	ด้านการเตรียมความพร้อมและการสนับสนุนเพื่อเป็น	4.147	.837	.879		
	ผู้ประกอบการ (Pre)					
	ด้านความสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยกับภาคส่วนภายนอกเพื่อ	4.152	.878	.878		
	การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ (Rel)					
การมีส่วนร่วม (Part)	ด้านความเป็นนานาชาติ (Int)	4.161	.748	.881	0.959	0.829
	ด้านการวัดผลกระทบของมหาวิทยาลัยเชิงประกอบการ	4.340	.522	.872		
	(Eva)					
	บทบาทของภาคส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.142	.819	.873		
	ของเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ (Part1)					
	สร้างการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคส่วนอื่นร่วม	4.144	.910	.872		
	สร้างความเสมอภาคการศึกษาทุกคนในเมือง (Part2)					
	การกระจายอำนาจให้กับหน่วยงานในระดับภูมิภาคส่งผลต่อ	4.100	.856	.870		
การพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ และร่วมแก้ไขข้อจำกัด						
เมืองแห่งการเรียนรู้ (LC)	อุปสรรคที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมือง (Part3)				0.962	0.846
	ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเมืองเพื่อสนับสนุน	3.989	.742	.875		
	เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) (Part4)					
	มหาวิทยาลัยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในเมืองแห่งการ	4.262	.796	.875		
	เรียนรู้ผ่านกรวิจัย การเรียนการสอน และบริการวิชาการ					
	(LC1)					
	บทบาทมหาวิทยาลัยเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เชื่อมโยงเมือง	4.244	.814	.874		
	กับการศึกษาในระบบและนอกระบบ (LC2)					
การจัดการองค์ความรู้และทรัพยากรของมหาวิทยาลัยเพื่อ	4.258	.865	.872			
ตอบโจทย์การพัฒนาเมืองและยกระดับคุณภาพชีวิตของคน						
(LC3)						
บทบาทในการสนับสนุนการพัฒนาทักษะใหม่ที่ตอบสนอง	4.142	.908	.872			
ต่อความต้องการของตลาดแรงงาน (LC4)						

Notes: All standardized factor loadings are significant at 95%confidence level; AVE=average variance extracted; CR= composite reliability.

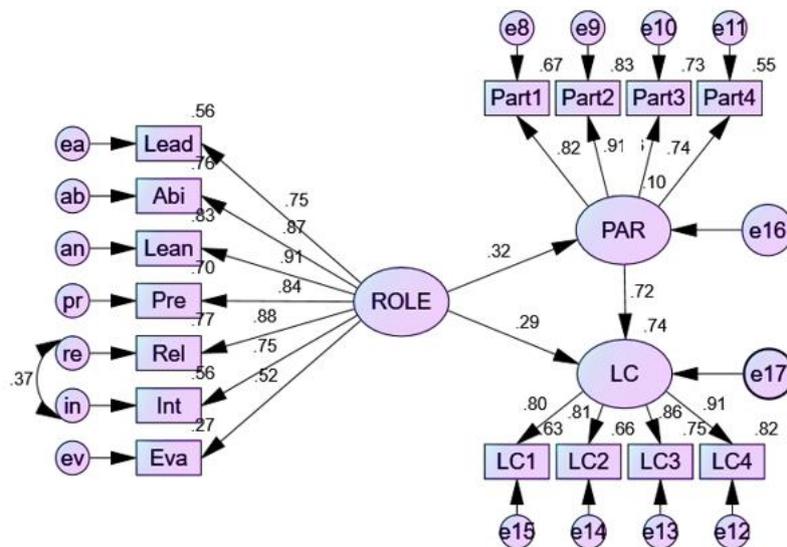
การวิเคราะห์สมการโครงสร้างซึ่งมีการทดสอบสมมติฐาน สามารถอธิบายแยกเป็นรายข้อสมมติฐาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Testing-Indirect Effects)

Path		Estimate	S.E.	p	Hypotheses	Result	
PAR	<---	ROLE	0.32	0.024	***	H1	ยอมรับ
LC	<---	PAR	0.72	0.027	***	H2	ยอมรับ
LC	<---	ROLE	0.29	0.044	***	H3	ยอมรับ

$\chi^2/df=2,165$; CFI=901; NFI=986; GFI=1.000; AGFI=1.000; RMSEA=0.013; RMR=0.012

Note: *** Values significant at 99.9% confident level

ภาพ 2 ความสัมพันธ์เชิงประจักษ์

การสรุปผลการทดสอบสมมติฐานในส่วนนี้เป็นการสรุปตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย โดยการทดสอบสมมติฐานใช้มาตรฐานของการทดสอบที่ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95

เป็นเกณฑ์ความเชื่อมั่นมาตรฐานหลัก มีผลการศึกษาดังนี้

การประมาณค่าของเส้นทางแต่ละเส้นแสดงถึงระดับอิทธิพลระหว่างตัวแปร โดยตัวแปร ROLE มีอิทธิพลทางอ้อมต่อ LC ผ่านตัวแปร PAR

การวิเคราะห์ค่าดัชนีวัดความเหมาะสมของโมเดล (Goodness-of-Fit Indices)

ตารางที่ 3 สรุปผลค่าดัชนีวัดความเหมาะสมของโมเดลแสดงความสอดคล้องระหว่างข้อมูลจริงและโมเดลที่คาดการณ์

ดัชนีวัดความเหมาะสม (Fit Index)	ค่า (Value)	เกณฑ์ที่ยอมรับ (Threshold)	ผลลัพธ์ (Result)
Chi-square/df	2.165	< 3.0	ผ่านเกณฑ์
CFI	0.901	≥ 0.90	ผ่านเกณฑ์
NFI	0.986	≥ 0.90	ผ่านเกณฑ์
GFI	1.000	≥ 0.90	ผ่านเกณฑ์
AGFI	1.000	≥ 0.90	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	0.013	≤ 0.05	ดีมาก (โมเดลเหมาะสมสูง)
RMR	0.012	≤ 0.05	ดีมาก (โมเดลเหมาะสมสูง)

การสรุปผลเชิงสถิติผลการทดสอบ พบว่า สมมติฐาน H1: บทบาทการเป็นมหาวิทยาลัยประกอบการ (ROLE) มีอิทธิพลโดยตรงต่อการสร้างการมีส่วนร่วม (PAR) (Estimate = 0.32, $p < 0.001$) ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติ สมมติฐาน H2: การสร้างการมีส่วนร่วม (PAR) มีอิทธิพลโดยตรงต่อเมืองแห่งการเรียนรู้ (LC) (Estimate = 0.72, $p < 0.001$) ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติ และ สมมติฐาน H3: บทบาทการเป็นมหาวิทยาลัยประกอบการ (ROLE) มีอิทธิพลโดยตรงต่อเมืองแห่งการเรียนรู้ (LC) (Estimate = 0.29, $p < 0.001$) ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติ และโมเดลที่ใช้วิเคราะห์นี้มีความเหมาะสมสูง (Goodness-of-Fit Indices) โดยค่าดัชนีทุกตัวอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับ ผลการทดสอบสมมติฐานทั้งหมดแสดงให้เห็นว่า ตัวแปรบทบาทการเป็นมหาวิทยาลัยประกอบการ และการสร้างการมีส่วนร่วมมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมที่มีนัยสำคัญต่อเมืองแห่งการเรียนรู้ โดยโมเดลที่ใช้วิเคราะห์มีความเหมาะสมสูง ทั้งนี้การวิเคราะห์เชิงสถิติสนับสนุนความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรที่กำหนดไว้ในโมเดลได้อย่างชัดเจน

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์เชิงสถิติในงานวิจัยนี้ สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของมหาวิทยาลัยในฐานะกลไกการพัฒนาที่สามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในด้านเศรษฐกิจ สังคม และนวัตกรรมทั้งในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ โดยการทดสอบสมมติฐานชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุใน 3 มิติหลัก ได้แก่ บทบาทของมหาวิทยาลัย (ROLE) การสร้างการมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัย (PAR) และ แนวคิดเมืองแห่งการเรียนรู้ (LC) ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

1. บทบาทของมหาวิทยาลัย (ROLE) ในฐานะมหาวิทยาลัยประกอบการ (entrepreneurial university) มีความสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาระบบนิเวศนวัตกรรมและการเติบโตของเศรษฐกิจระดับภูมิภาค ผลการวิเคราะห์สมมติฐาน H1 พบว่า บทบาทการเป็นมหาวิทยาลัยประกอบการ (ROLE) มีอิทธิพลโดยตรงต่อการสร้างการมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัย (PAR) โดยมีค่า Estimate = 0.32 และ $p < 0.001$ ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติ การค้นพบนี้สอดคล้องกับงานของ Apostol, S. (2022) ที่ระบุว่า มหาวิทยาลัยเป็นศูนย์กลางการสร้างความรู้และ

นวัตกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนแนวคิด "การเรียนรู้ตลอดชีวิต" ซึ่งส่งผลให้ประชากรมีศักยภาพสูงขึ้นในเชิงเศรษฐกิจและสังคมในภูมิภาคนั้น ๆ นอกจากนี้ งานวิจัยยังระบุว่า มหาวิทยาลัยที่มีบทบาทเชิงรุกในการพัฒนาภูมิภาคสามารถกระตุ้นการสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านการวิจัยและนวัตกรรม เช่น ศูนย์บ่มเพาะธุรกิจ (incubators) และอุทยานวิทยาศาสตร์ (science parks) การพัฒนาผู้ประกอบการตัวอย่างการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนและกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต เช่น การอบรมอาชีพ และสุขภาพเพื่อสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งช่วยเสริมสร้างเศรษฐกิจในระยะยาว เฉลิมชัย บุญยะสิทธิ์ และคณะ (2565) ชี้ให้เห็นว่าการมีมหาวิทยาลัยในพื้นที่มีศักยภาพทางการพัฒนาสามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อการยกระดับการพัฒนาเมืองในพื้นที่ผ่านการเชื่อมโยงองค์ความรู้และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

2. การมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัย (PAR) ผลการวิเคราะห์สมมติฐาน H2 พบว่า การสร้างการมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัย (PAR) มีอิทธิพลโดยตรงต่อแนวคิดเมืองแห่งการเรียนรู้ (LC) โดยมีค่า Estimate = 0.72 และ $p < 0.001$ ซึ่งแสดงถึงความมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลลัพธ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงบทบาทของมหาวิทยาลัยในการสร้างการมีส่วนร่วมในความเชื่อมโยงระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่เมือง เช่น ภาคชุมชน ภาคอุตสาหกรรมและหน่วยงานภาครัฐ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Li et al. (2022) ระบุว่า การสร้างการมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยในกิจกรรมการพัฒนาภูมิภาค เช่น การสร้างความร่วมมือกับภาคธุรกิจ เศรษฐกิจชุมชน การพัฒนากิจกรรมผู้ประกอบการ และการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ช่วยเร่งการเติบโตของเศรษฐกิจในท้องถิ่น การมีส่วนร่วมนี้ยังส่งเสริมการลงทุน (มนุษย์) เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศระยะ

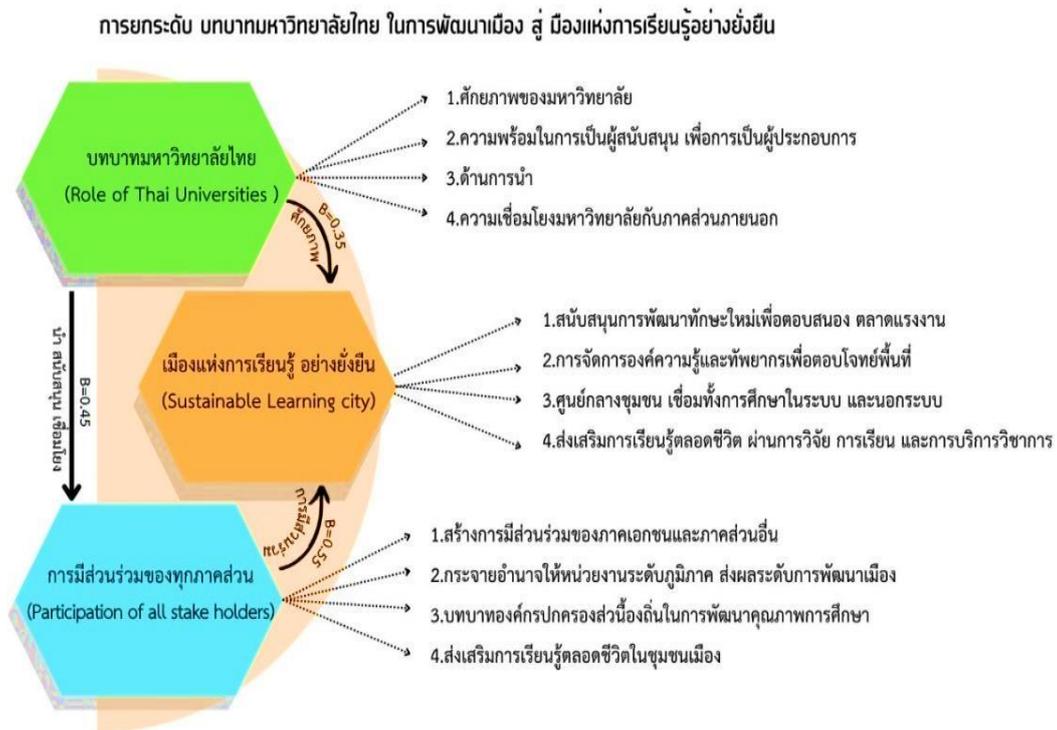
ยาว ทั้งนี้ แบบจำลองความร่วมมือ Quadruple Helix ซึ่งประกอบด้วย มหาวิทยาลัย รัฐบาล อุตสาหกรรม และประชาสังคม ได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนานวัตกรรมให้เมืองอย่างยั่งยืน

3. เมืองแห่งการเรียนรู้ (LC) สมมติฐาน H3 พบว่า บทบาทการเป็นมหาวิทยาลัยประกอบการ (ROLE) มีอิทธิพลโดยตรงต่อแนวคิดเมืองแห่งการเรียนรู้ (LC) โดยมีค่า Estimate = 0.29 และ $p < 0.001$ ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลลัพธ์นี้สนับสนุนแนวคิดของ Peng & Xu (2024) ที่ระบุว่า มหาวิทยาลัยเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ (learning cities) ผ่านการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน เช่น อุทยานวิทยาศาสตร์ ศูนย์บ่มเพาะธุรกิจ ศูนย์พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการเชื่อมโยงระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน และสถานประกอบการ ตัวอย่างในประเทศจีนแสดงให้เห็นว่าเมืองที่มีมหาวิทยาลัยชั้นนำมีแนวโน้มที่จะมีนวัตกรรมและกิจกรรมผู้ประกอบการที่สูงกว่า ทั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Saha et al. (2020) ได้เน้นถึงความสำคัญของมหาวิทยาลัยในการสนับสนุนระบบนิเวศนวัตกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจในเมืองต่าง ๆ นอกจากนี้ แนวคิดเมืองแห่งการเรียนรู้ยังได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการเชื่อมโยงระหว่างสถาบันการศึกษาภาคส่วนต่าง ๆ ในเมือง

ผลการวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้เน้นย้ำถึงบทบาทสำคัญของมหาวิทยาลัยในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม โดยบทบาทการเป็นมหาวิทยาลัยประกอบการ (ROLE) และการสร้างการมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัย (PAR) มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อแนวคิดเมืองแห่งการเรียนรู้ (LC) งานวิจัยนี้สนับสนุนแนวคิดที่ว่ามหาวิทยาลัยไม่เพียงแต่เป็นมหาวิทยาลัย แต่ยังเป็นศูนย์กลางการ

เปลี่ยนแปลงเชิงบวกที่ช่วยสนับสนุนระบบนิเวศนวัตกรรม การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ผู้ประกอบการ และการเชื่อมโยงกับเมืองแห่งการเรียนรู้ในระดับภูมิภาคและระดับประเทศอย่างยั่งยืน ดังนั้น เมืองแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืนเป็นหัวใจสำคัญ จาก

ผลการวิจัยนี้จึงมาจากบทบาทสำคัญของมหาวิทยาลัยในการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนของเมือง ในการขับเคลื่อนทำงานเชิงพื้นที่เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน ดังแผนภาพที่ 2

ภาพ 2 บทบาทมหาวิทยาลัยในการยกระดับการสร้างการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองสู่เมืองแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

1. มหาวิทยาลัยในการสร้างบทบาทในฐานะมหาวิทยาลัยแห่งผู้ประกอบการ(entrepreneurial university) โดยเฉพาะในด้านการสนับสนุนระบบนิเวศนวัตกรรมและพัฒนาผู้ประกอบการ ได้แก่

(1) การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการวิจัยและนวัตกรรม สร้างหรือพัฒนาศูนย์บ่มเพาะธุรกิจ เศรษฐกิจชุมชนเพื่อพัฒนาธุรกิจ

(2) การพัฒนาผู้ประกอบการยกตัวอย่างการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนและกิจกรรมพัฒนา

ทักษะชีวิต เช่น การอบรมอาชีพและสุขภาพเพื่อสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นต้น

(3) พัฒนาพื้นที่นวัตกรรมเพื่อสนับสนุนการสร้างสรรคนวัตกรรมและผู้ประกอบการในเขตเมืองเพื่อสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้

(4) การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่เน้นการเรียนรู้สำหรับคนในทุกช่วงวัย เพื่อเพิ่มศักยภาพการพัฒนาตนเองส่งผลต่อการพัฒนาเมืองสู่เมืองแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืนได้

(5) การสร้างพันธมิตรกับทุกภาคส่วนต่าง
ในการทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาเมืองได้อย่างรวดเร็ว
เกิดการแบ่งปันองค์ความรู้และทรัพยากร

2. การมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยสร้างการมี
ส่วนร่วมกับทุกภาคส่วนในเมืองเพื่อร่วมพัฒนาเมือง
สู่เมืองแห่งการเรียนรู้เกิดการส่งเสริมการพัฒนา
เศรษฐกิจและทุนมนุษย์ ได้แก่

(1) การสร้างความร่วมมือระดับภูมิภาค
(Regional Collaboration) ส่งเสริมความร่วมมือกับ
ชุมชนท้องถิ่น ภาคอุตสาหกรรมและหน่วยงาน
ภาครัฐเพื่อพัฒนากิจกรรมตอบสนองความต้องการ
ในพื้นที่

(2) การเป็นศูนย์กลางการเปลี่ยนแปลงเชิง
บวกที่ส่งเสริมระบบนิเวศนวัตกรรม

(3) สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน
ท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้
ผ่านโครงการพัฒนาการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่าง
ยั่งยืนในระดับเมือง ภูมิภาคและประเทศ

(4) การพัฒนากิจกรรมเชิงผู้ประกอบการ
(Entrepreneurial Activities) สนับสนุนให้นักศึกษา
และชุมชนสามารถพัฒนาทักษะแก่ผู้ประกอบการ
ผ่านการฝึกอบรม การให้คำปรึกษา และการจัดหา
แหล่งทุนเพื่อส่งผลการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้
ร่วมกันในมิติต่างๆ

(5) การสร้างเครือข่ายเชิงระบบ (Systemic
Networking) เชื่อมโยงมหาวิทยาลัยกับภาคส่วนต่าง
ๆ ในลักษณะแบบจำลอง Quadruple Helix ในการ
พัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ซึ่งรวมถึงมหาวิทยาลัย
รัฐบาล ภาคอุตสาหกรรม และประชาสังคม

3. เมืองแห่งการเรียนรู้ (LC) มหาวิทยาลัยมี
บทบาทสำคัญในความพร้อมทางวิชาการในการ
สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานและกิจกรรมที่ช่วยพัฒนา
เมืองสู่เมืองแห่งการเรียนรู้ ได้แก่

(1) การพัฒนาศูนย์กลางการเรียนรู้
(Learning Hubs) สร้างศูนย์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยง
ชุมชนและสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

(2) การสนับสนุนระบบนิเวศนวัตกรรม
(Innovation Ecosystem) สนับสนุนการพัฒนา
โครงสร้างพื้นฐาน เช่น อุทยานวิทยาศาสตร์และศูนย์
พัฒนานวัตกรรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการ
แข่งขันของเมือง

(3) การจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้
และนวัตกรรม: ส่งเสริมกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ เช่น
การแข่งขันด้านนวัตกรรม การฝึกอบรม
ผู้ประกอบการ และการจัดสัมมนาเพื่อเสริมสร้างการ
เรียนรู้ร่วมกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งถัดไปควรมีการศึกษาวิจัยการ
ประเมินผลลัพธ์ระยะยาวของบทบาทมหาวิทยาลัย
ในฐานะผู้สนับสนุนระบบนิเวศนวัตกรรม เพื่อการ
พัฒนาเมือง แม้ว่าจะมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน แต่
ยังขาดการศึกษาเชิงลึกถึงผลกระทบระยะยาวต่อการ
พัฒนาเมือง

2. ควรศึกษาวิจัยด้านการวัดผลกระทบของ
กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตต่อเมืองแห่ง
การเรียนรู้มีช่องว่างในการประเมินผลเชิงปริมาณที่
มหาวิทยาลัยสนับสนุนให้กับเมืองเพื่อเป็นแนวทางใน
พัฒนาบทบาทของมหาวิทยาลัยต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย
การยกระดับบทบาทมหาวิทยาลัยไทยในการพัฒนา
เมืองสู่เมืองแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน ซึ่งนำ
วัตถุประสงค์ด้านการศึกษาค้นคว้าเชิงสาเหตุที่มี
อิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมกันที่เป็นตัวกลางระหว่าง
ตัวแปรบทบาทการยกระดับบทบาทมหาวิทยาลัย
ไทยต่อการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืนเพื่อ

นำมาเป็นแนวทางในการยกระดับบทบาทของ มหาวิทยาลัยไทยในการร่วมสร้างและพัฒนาเมือง ของประเทศสู่เมืองแห่งการเรียนรู้ตามเป้าหมายของ SDGs ข้อ 11 ของ United Nation โดยได้รับเงินทุน

วิจัยสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ประจำปี 2567 ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณแหล่งทุน สนับสนุนมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมชัย บุญยะลีพรรณและคณะ (2565). ความเหลื่อมล้ำทางสังคมของไทย ในมิติด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และ สาธารณสุข. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. 25(2). 240-261.
- สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์และสุธินี อัครถาวร (2567). เมืองแห่งการเรียนรู้ : แนวคิดการพัฒนาและสร้างความรู้เพื่อการ พัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 11(1). 851-864.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2561). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. สำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13*. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Apostol, S. (2022). Universities in Today's World-between the Potential Regional Growth and Market Economy Absorption. *Management & Marketing*. 17(s1), 449-470
- Altbach, P. G., & Knight, J. (2007). The Internationalization of Higher Education: Motivations and Realities. *Journal of Studies in International Education*, 11(3-4), 290-305.
- Abreu, M. & Grinevich, V. (2024). The Entrepreneurial University: Strategies, Processes, and Competing Goals. *The Journal of Technology Transfer*. 49.1991-2034. Retrieved from [https:// doi.org/ 10.1007/s10961-024-10085-7](https://doi.org/10.1007/s10961-024-10085-7)
- Audretsch, D. B., et.al. (2006). *Entrepreneurship and economic growth*. Oxford University Press.
- Bryman, A. (2011). *Leadership in organizations*. Sage.
- Cai, Y., & Ahmad, I. (2023). From an Entrepreneurial University to a Sustainable Entrepreneurial University: Conceptualization and Evidence in the Contexts of European University Reforms. *Higher Education Policy*. 36, 20–52.
- Chong Peng & Hongwei Xu. (2024). Universities and Cities: The Impact of Higher Education on Urban Innovation, Entrepreneurship, and Economic Growth. *Asian Economic Papers*, 23(2), 33–56
- De Wit, H. (2011). *Trends, Issues, and Challenges in Internationalization of Higher Education*. Centre for Applied Research on Economics and Management.
- Dill, D. D. (2005). The Public Good, the Market, and Quality Assurance: a Conceptual Framework for Higher Education Policy. *Higher Education*, 49(1-2), 71-91.

- Etzkowitz, H., & Leydesdorff, L. (2000). The Dynamics of Innovation: From National Systems and Mode 2 to a Triple Helix of University-Industry-Government Relations. *Research Policy*, 29(2), 109-123.
- Fayolle, A., & Gailly, B. (2008). From Craft to Science: Teaching Models and Learning Processes in Entrepreneurship Education. *Journal of European Industrial Training*, 32(7), 569-593.
- Facer, K., & Buchczyk, M. (2019). Towards a Research Agenda for the Actually Existing Learning City. *Oxford Review of Education*, 45(2), 151-167.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating Structural Equation Models with Unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.
- Gibb, A. A. (2002). In Pursuit of a New Enterprise and Entrepreneurship Paradigm for Learning: Creative Destruction, New Values, New Ways of Doing Things, and New Combinations of Knowledge. *International Journal of Management Reviews*, 4(3), 233-269.
- Hair, J. F., et.al.(2012). *Multivariate data analysis* (7th Ed.). Pearson.
- Kearns, P (2012). *EcCoWell: Living and Learning in Sustainable Opportunity cities*, Retrieved from <http://pie.pascalobservatory.org>.
- Kirby, D. A. (2006). Creating Entrepreneurial Universities in the UK: Applying Entrepreneurship Theory to Practice. *The Journal of Technology Transfer*, 31(5), 599-603.
- Kline, R. B. (1998). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. Guilford Press.
- Li, X., et.al. (2022). University-Industry Cooperation and Regional Economic Convergence: The Role of Human Capital. *Journal of the Knowledge Economy*, 13(2), 456-478.
- Longworth, N (1999). *Making Lifelong Learning work: Learning cities for a Learning century*, Sterling, VA: Stylus Publishing.
- Marozau, R., et.al. (2021). Impacts of universities in different stages of economic development: a cross-country analysis. *Journal of the Knowledge Economy*, 12(1), 1-21.
- Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory* (3rd Ed.). McGraw-Hill.
- Peng, C., & Xu, H. (2024). Universities and Cities: The Impact of Higher Education on Urban Innovation, Entrepreneurship, and economic growth. *Asian Economic Papers*, 23(2), 33-56.
- Perkmann, M., et.al. (2013). Academic engagement and commercialization: A review of the literature on university-industry relations. *Research Policy*, 42(2), 423-442.
- Pittaway, L., & Cope, J. (2007). Entrepreneurship Education: A Systematic Review of the Evidence. *International Small Business Journal*, 25(5), 479-510.
- Pfeffer, J., & Salancik, G. R. (2003). *The external control of organizations: A resource dependence perspective*. Stanford University Press.
- Polishchuk, Y., et.al. (2021). University Impact on Regional Development in the Context of Smart Specialization. *Education of Economists and Managers*, 59(1), 59-83.

- Saha, N., et.al. (2020). Entrepreneurial Universities and Regional Innovation Systems: a Strategic role in Innovation-driven Economic growth. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 9(1), 12–24.
- Senge, P. M. (1990). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. Doubleday.
- UNESCO (2024). *UNESCO Global Network of Learning Cities*. Retrieved from <https://www.uil.unesco.org/en/learning-cities>.
- United Nation (2024). THE 17 GOALS - Sustainable Development Goals. Retrieved from <https://sdgs.un.org/goals>
- Wright, M., et.al. (2007). *Academic entrepreneurship in Europe*. Edward Elgar Publishing.